

YENİ BİR İLETİŞİM DİZGESİ: "CHAT DİLİ"

Işıl ZEYBEK*

Le Langage de Chat: Un nouveau système de communication

Le 21ème siècle, comme dans tous les domaines, ouvre de nouvelles perspectives, de nouveaux horizons à l'individu; tel est le cas dans le domaine de la communication, plus particulièrement dans celui de l'informatique: une nouvelle "langue" vient d'être créée. Devrons-nous dire plutôt qu'un nouveau "langage" vient de faire son apparition; car linguistiquement parler, tout différent de la langue courante et littéraire parlée et écrite, ne respectant que les règles qu'elle a elle-même formulées, il s'agit en fait du "langage de chat". Par conséquent présente-t-il un avantage qui permettrait d'enrichir la langue turque ou au contraire est-ce un grand péril qui engendrait la "mort" du "turc istanbouliote"?.

Les Mots Clés: langage de chat, langue, internet

.....

---

* Araş. Gör., İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Halkla İlişkiler ve Tanıtım Bölümü

İnsan için iletişim gereksiniminin ilkçağlardan günümüze süregelen bir davranış biçimi olduğu yadsınamaz bir gerçek. Bu bağlamda, insan, iletisini aktarmak için çağlar boyunca çeşitli yol ve yöntemler geliştirmiş, her topluluk, her toplum çeşitli iletişim biçimlerini kendi ekinel ve teknolojik birikimi doğrultusunda yeniden düzenlemiştir. İletişim araçlarının nitelikleri büyük ölçüde ilgili toplumun ekinine, toplumun gelişmişlik derecesine, bireylerin iletişim istemlerine bağlıdır.

Sözel-sözel olmayan ya da teknolojik iletişim başlıkları altında toplayabileceğimiz iletilerin dizgeleştirilmesi ya da bir düzenek içinde verilmesinde yararlanan değişik türde birçok etkinlik, iletişim araçlarının 20. yüzyılın ikinci yarısından başlayarak değişen görünümüyle, kuşkusuz en önemli iletişim aracı dile de çeşitlilikler getirmiştir. Bu bağlamda, önemli ölçüde tutumbilim ve savsöz ağırlığının ve çarpıcı görüntüsel göstergelerin yer aldığı internet iletişimi önem kazanırken, iletişim araçlarının değişen yönü bir yandan toplumsal değişikliklere sahne olmuş diğer yandan da yeni araştırma alanları yaratmıştır.

İnsan için ortak simgelerin en gelişmiş olan dille gerçekleşen ve çeşitlenen sözlü iletişimin alt başlıklarını sıralarsak: 1-Yüzyüze iletişim: Aynı uzam ve zamanda bulunan kişi ya da toplulukların kaynak ve hedef bireyleri arasında gerçekleşen sözlü iletişim biçimidir.

a)Planlı İletişim: Panel, konferans, forum, ders, seminer ve benzer topluluklara, önceden hazırlanmış bir metin ya da konunun aktarımıdır.

b)Rutin İletişim: Aile, okul, iş, arkadaş ya da benzer çevrelerde oluşan iletişim türüdür.

c)Rastlantısal iletişim: Günlük yaşamda sık sık karşılaştığımız, rastlantılara bağlı gerçekleşen iletişim biçimidir. Bir dostla karşılaşmak, toplu taşıtlarda, asansörde, yolda tanımadığımız bir kişiyle aramızda gerçekleşen iletişim, rastlantısal iletişime örnektir.

Çağımızda internet kullanımıyla sınırlar, uzamlar, uzaklar aşılırken, gelişen teknolojinin olanaklarıyla çeşitlenen iletişim araçları, genel iletişim tanımlarına da başka boyutlar katmıştır. Bu anlamda internet ve görüntülü (video) konferans sistemleri gibi teknolojik araçlarla gerçekleşen; aynı zaman ve uzamda bulunmayan kişi ya da toplulukların uzaktan yüzyüze sözlü iletişimi adını verebileceğimiz yeni bir iletişim türü olarak tanımlarımıza katılmıştır. Bu yeni teknolojilerin ürünleriyle planlı iletişim türü olan seminer, konferans, forum ve panellere katılım olanağı sağlanırken, internetin uzaktan eğitim ve öğretimi de olanaklı kılan düzeneği, rutin iletişimin sanal ortamda gerçekleştirilen başlıca çeşitlerinden biri durumuna gelmiştir. İnternet iletişiminde belki de en çok kullanılan iletişim biçimi olan rastlantısal iletişim ise goey, chat, net- meeting, oyun odaları ve benzeri sanal iletişim ortamlarında gezerken yapılan iletişim türüdür.

Yazının bulunmasıyla başlayan yazılı iletişim süreci kağıdın ve matbaanın keşfiyle gerek kişilerarası, gerekse kitlesel ölçekte iletişim olanaklarını yaygınlaştırmıştır. Telgraf, mektup ve benzer ürünler yazılı iletişimin bireysel boyutunu, ası (afiş), gazete, kitap, dergi gibi iletişim araçları da iletişimin konumsal boyutunu oluşturan yazılı iletişim ürünleridir.

Yazı, birey için yalnızca bir iletişim yordamı ve aracı değil, insanın simgesel düşününün ulaştığı birikiminin, toplumsal ve ekin sel değişme sürecinde ortaya çıkardığı en önemli ürünüdür.

Günümüzde belgegeçer (faks), bilgisayar, teleks gibi teknolojik gelişmenin kullanıma sunduğu araçlar yazılı iletişimde kullanılan önemli gereçler durumundadır.

Göstereniyle, gösterileni arasında belli oranda nedenlilik ilişkisi kurulabilen simge; uzlaşımsal nitelikte ve istenli olarak kullanılan bir gösterge türüdür. Genellikle görüntüsel nitelik taşıyan, ve uzlaşımsal özelliği bulunan simge, iki nesne ya da bir nesneyle bir imge arasındaki ilişkiden, bağıntıdan ortaya çıkar. Bir durumun, bir olgunun varlığını doğal olarak içeren ya da ortaya koyan olgu, belirtir, var olduğunu gösterdiği dış gerçeklikle bir neden-sonuç ilişkisi içindedir. Ancak bu neden-sonuç ilişkisi yine vericinin alıcıya aktarmak istediği iletiyle bağıntılıdır.

Küresel dünyanın sunduğu olanaklardan elektronik iletişim türlerinden internet iletişimi ya da diğer adıyla sanal iletişimde, birçok dil ve ekin ailesinden kişilerin cyber espace adı verilen ortamda birbirleriyle iletişim kurma çabası içinde olan bireylerin gerçekleştirdiği iletişim türünde, simgelerin önemi yadsınamaz bir gerçektir. "Siberdünya"nın, yeni insan iletişiminin dili ve göstergeleri üzerine henüz kesinlik kazanmamış yeni araştırma konuları olsa da tüm araştırmalar yine göstergebilim ve dilbilim kuramlarından yola çıkılarak yapılacaktır. Sanal iletişim ortamında, sözlü iletişimin öğelerinden olan dil göstergelerinin yerini zaman ve sözcükten ekonomi yapmak ya da çoğunlukla çeşitli duyguları belirtmek için simgelerin aldığı ve bu durumun da giderek yaygınlaştığı bir gerçektir. Bu nedenle, günümüzde, internet iletişimi simgesel imlerden oluşan kendi sözlüğünü de geliştirme yolundadır.

İletişimin bilinen ilk örneği olan, insanoğlunun varolduğu ilk günlerden günümüze değin kullandığı sözsüz iletiler "jestler, mimikler, beden hareketleri ya da ses nitelikleri" (Gökçe 1998:111), yüzyüze iletişimin önemli öğeleridir. Bedenlerinin dili aracılığıyla insanlar yüzyıllardır duygularını, düşüncelerini, isteklerini, gereksinimlerini ve ruhsal zenginliklerini başka insanlarla paylaşabilmişlerdir. Teknolojik iletişim ortamlarında ise yüz ifadeleri, jestler, mimikler, sevinç ve üzüntü belirten aktarımlar, ses tonu ve tonlama gibi öğeler, simgeler, renk, yazı türü çeşitlemeleriyle iletilebilmektedir.

20.yüzyılın son on yılından başlayarak günümüze dek uzanan süreçte, yeni iletişim teknolojileriyle uzaydan uzama elektronik uzuletim ağlarıyla örülen dünyamız, bu yeni uzaysal iletişimin olanaklarıyla yeni ilgi alanları, yeni görünümeler, yeni eğilimlere tanık olmaktadır. Bu bağlamda telefon, internet, telekonferans, telsiz gibi araçlarla teknolojik İletişim adı altında bir başka iletişim türü gelişmektedir.

Bireyden bireye, ekinden ekine, toplumdandan topluma beklenti, amaç, gereksinimler doğrultusunda değışen ve dolayısıyla çeşitlenen iletişim, insanın simgesel düşünme ve iletişim yetisinden yararlanarak birçok toplumsal ve ruhsalimsel işlevler üstlenmiştir. "Görüyoruz, duyuyoruz, dokunuyoruz, kokluyoruz ve tadıyoruz. Duyularımız ayrı frekanslardaki enerjileri algılıyorlar. Duyularımıza ulaşan verileri fark ederek hissediyoruz yaşadığımız deneyimlerin iyi mi yoksa kötü mü olduğunu... Duyularımız hiç durmadan çalışıyor" (Eren 1999:24). İnsan için iletişimin en önemli işlevi kuşkusuz varlığını duyurmak ve kanıtlamak, duyurduğu varlığının etkilliğini hissetmektir. İster birebir ilişkilerde, ister topluluk içinde,

birey, sözlü ya da sözsüz iletilerle varlığını duyurmaya çalışır. Bireyin kendini tanıması, davranışlarının etkilerini değerlendirip, kimileyin değiştirmesi ya da en azından değişik göstermesi, diğerlerinden aldığı geribildirimler doğrultusunda gelişir. Bu bağlamda, birey bir taraftan kendisini tanıırken diğer taraftan da çevresini tanımlar, değerlendirir ve anlamlandırır.

Ünsal Oskay, İletişimin ABC'si adlı yapıtında iletişimi "insanın varlık sürdürme biçiminin bir ürünü ve insanın varlık sürdürme biçimindeki gelişmelere göre değişimlere uğrayan insana özgü bir olgu" (Oskay 1997:7) olarak tanımlamaktadır. Bu anlamda, bireysellikten toplumsallaşma yönünde gelişen süreçte iletişim, toplumsallaşma yolundaki adımları da somutlaştırır. Siyasetbilimci Lasswell'e göre;

"iletişim sürecinin toplumda üç temel işlevi vardır:

- a) Bir topluluğun ya da onu oluşturan tarafların değerler dizgesini bozabilecek ya da etkileyebilecek herşeyi bildirme yoluyla çevrenin gözetimini yapmak.
- b) Çevreye karşı bir yanıt geliştirmek için toplumu oluşturanlar arasındaki ilişkiyi sağlamak
- c) Toplumsal kalıtı aktarmak.

Diğer iki toplumbilimci Paul F. Lazarsfeld ve Robert K. Merton bu üç işleve eğlendirme (entertainment)' yi de eklerler" (Mattelard 1998:33)

Bu durumda iletişimin toplumsal işlevlerini ;

- 1) Haberdar Etme
- 2) Eşgüdüm
- 3) Kuşaklararası aktarma
- 4) Eğlence olmak üzere dört ulamda sıralayabiliriz.

Yeni iletişim teknolojileriyle uzaydan uzama elektronik uzuletişim ağlarıyla örülen dünyamız yeni uzaysal iletişimin çeşitlerinden internet iletişimi ya da sanal iletişim, iletişimin toplumsal işlevlerini de geliştirmiştir. İnternet'ların sıkça karşılaştıkları e-posta, icq ya da chat iletilerinden bir çoğu toplumsal bilgilendirme işlevine dayalıdır. Örneğin, kan kanseri olan bir çocuğa destek vermek, bir böbrek hastasına acılarını unutturabilmek ve yaşama yeniden bağlanmasını sağlamak amacıyla iletiler yollamak gibi... İnternet ortamında chat yapan kişilerin kimileyin salt "vakit geçirmek" için bir görüntü izler gibi herhangi bir anlam, anlamlama, etkileme, etkilenme ereği olmadan diğerlerini izlediklerini ve/ya da amaçsız iletilerle ortama katıldıklarını gözlemlemekteyiz. Bu bağlamda ele alındığında, sanal iletişim ortamlarında yaşanan iletişim, iletişimin oyun işlevini içermektedir.

İnternet, 20. yüzyıl insanına sınırları, uzamları ve hatta zamanı da aşan iletişim olanakları sunmuştur; fiziksel olarak elde ettiği bu olanaklara birey imgeleminin gücü ve sınırsızlıklarını da eklediğinde, sanal iletişim günümüz insanı için hayal bile edemeyeceği bir iletişim olanağı konumundadır.

Bu iletişimin sanallığı, ortamında mı, uzamda mı, yoksa yalnızca bireyin belleğinde mi? Belki de bu soru, internetin sunduğu olanaklardan chat iletişiminin birey için neden internetin diğer olanaklardan daha öncelikli olduğuna ve de neden ayrı bir uzam dili olarak incelendiğine ilişkin vereceğimiz yanıtı da ortaya koyacaktır.

Sanal iletişimin etkinliği, bireyin içindeki "ben"i, öykündüğü kişileri istediği gibi canlandırabilmesinde; çevre, gelenek, örf ve benzer kurallar dışında, özgür iletilerini, özgürce gönderebilmesiyle gerçekleşir. Chat iletişimde birey genellikle, bulunduğu uzam ve zamanın dışında başka bir uzam ve başka bir boyutta, başka bir kişilikte iletilerini göndermekte ve almaktadır. Bu anlamda, iletişim, bireyin bilincindeki imgeleminde yarattığı ve yaşadığı dünyada gerçekleşmektedir. Bu nedenle, sanal iletişim dilini incelerken bunun bir başka uzamda ve ruhsal ortamda gerçekleştirilen bir iletişim dili olduğunu gözardı etmemeliyiz.

Eğer insanlar toplumlar halinde yaşamasalardı, dile de gereksinim duymayacaklardı hiç kuşkusuz. Ancak birey açısından iletişimin en önemli işlevi anlaşmaktır. Dil olmasaydı bir arada yaşayan insanların anlaşabilmeleri, bir toplum oluşturmaları da söz konusu olamazdı. Kısaca insanı insan kılan dil, toplumun da başlıca temel taşlarından ve ekinin en önemli ögesi sayılabilir. Bu anlamda da dil "toplumsal bir kurum" olarak nitelendirilir.

Toplumbilimcilerin dille toplumun ayrılmaz bağlarını, ilişkilerini çeşitli açılardan incelemeleri, dilbilimcileri de bu alanda çok geniş araştırmalara yöneltmiş ve bu bağlamda dil olayları, dil konularıyla; toplumsal sorunlar arasındaki koşutlukları inceleyen dil toplumbilimi ya da dilsel toplumbilim olarak adlandırabileceğimiz geniş bir araştırma alanı doğmuştur.

İletişim eylemi söz konusu olduğunda ne dili iletişimden ne de iletişimi dilden ayırmak olanaklıdır. Çünkü her ikisi de birbirleriyle varolan, birbirlerini besleyen süreçlerdir. Günlük yaşamımızın her anını etkileyen, ilk keşfedildiği günden bugüne başka bir deyişle geçmişten bugüne ve bugünden yarına durdurulamayacak bir

biçimde gelişip çeşitlenen kitle iletişim araçları dünyayı algılamamızı sağlayarak dünyaya bakış açımızı hızla değiştirip çeşitlendirmektedir.

Birey açısından bu denli etkili olan, kimileyin bilgilenmek, kimileyin de eğlenmek, vakit geçirmek için kullandığımız kitle iletişim araçlarından bilgisayarın günlük yaşamımızda bu denli etkin bir biçimde yer alması belki de insanlık tarihinin yaşadığı en büyük devrimdir. Uzam, zaman, ülke, dil, din ayrımı olmaksızın dünyanın bir ucundan diğer ucuna, bilgiye, kişiye, hızlı ve kolay bir biçimde ulaşmaya olanak sağlayan internet, günümüzde yediden yetmişe birçok kişinin yaşamında vazgeçilmez olarak yerini almaktadır.

"İnternet"ın günlük yaşamımızda etkinliğinin artmasıyla birlikte ortak simgeler, ortak kurallarla belirlenen ve ilk işlevi iletişim olan insan dilinin bu ortamda nasıl kullanıldığı sorusu da gündeme gelmektedir hiç kuşkusuz. "İnternet dili"ni ve bu dilin günlük ve de yazınsal dile yarar ve zararlarını irdelemeye çalışırken, "internet iletişimi"nin topluma yansımalarını da gözardı etmememiz gereken en önemli noktadır, çünkü "dil"i toplumdan, ekinden, soyutlamamız olanaksızdır.

Rumboldt "dilinin bir ulusun ruhunun dış görünüşü olduğunu savunur ve bir ulusun dili ruhu, ruhu da dilidir" der. Bu bağlamda da, bir ulusun dilinden o ulusun ekinine, dünya görüşüne inebileceğini savunur. Üzerinde durduğumuz sorun dil... Sınırlarımız, Türk dili ve internet iletişim ortamlarında kullanılan chat dilinin dilimize yarar ya da zararları. Burada en önemli sorunumuz ise, Türk dilinin günümüzdeki biçimidir. Daha gerçekçi bir anlatımla, anadili "türingilizce" olmuş bir toplumun dilini, hangi dilin kurallarını ölçüt olarak çözümlememiz gerektiği (!) Atatürk: "Türk

Milleti'nin dili Türkçe'dir...Türk dili Türk Milleti'nin kalbidir, zihnidir " (belleğidir); "Ulusal duygu ve dil arasındaki bağ çok güçlüdür. Dilin ulusal ve zengin olması ulusal duygunun gelişmesinde başlıca etkendir." demişti. Ancak, günümüzde Atamızın bu sözlerinin geçerliliği kuşku götürmektedir ne yazık ki.

Konumuzun "dil" ve "dilsel çözümlene" olduğunu sürekli vurguluyor, belki de bir anlamda kendi kendimize konu dışına çıkmamamız gerektiğini anımsatmaya çalışıyor. Ancak ne kadar konu dışına çıkmamaya özen göstersek de konu iletişim olduğunda, üstelik iletişimin dil boyutu olduğunda dili toplumdaki koparıp, salt kurallar bütünü içinde inceleyemiyoruz. Adorno ise; "Kullandığımız dil bizim kendi yaşam deneyimlerimizden üretilmemiş ve bizim toplumsal konumuz açısından anlamlandırılmış bir dil değil, yönetici seçkinler azınlığının kendisi ya da görevlendirdiği kurum ve kuruluşların oluşturup bize benimsettikleri bir dil olması sürdürdükçe hayatımızın öznesi olamayacağımızı" vurgular.

"Chat dili" incelemelerinde karşılaşılan başka bir sorun chat iletişiminin dilini, dilin hangi boyutunda kabul etmemiz gerektiği... "Chat" iletişiminin sözlü dil mi, yazı dili mi, yoksa simgesel dil kapsamında mı incelenmesi gerektiğidir!

Her ne kadar söyleşi genelde iki konuşucunun sözlü dil boyutunda gerçekleştirdiği bir iletişim türü de olsa, internet iletişiminde, bu söyleşi yazılı olarak yapılmaktadır. Bu anlamda ele alınacak sözceler yazı dil düzleminde ve yazı dili kuram ve kurallarına göre mi incelenmeli? Ya da, ortam yazıyla aktarılan söyleşi dili olduğundan güncel konuşma dili mi ölçüt alınıp yazım, yazın dilbilgisi kuralları göz ardı edilerek, "söylem", "söz" boyutu

mu incelenmeli? Üstelik dili, yıllardır çeşitli yabancı dillerin etkisi altında olan bir dilin üyeleri olarak hangi sözlükbirimler Türkçe kabul edilmeli?

İnternet ortamında karşılaştığımız sözcükleri Türkçe sözlükbilim düzleminde değerlendirdiğimizde anlamsız sözdizimlerden oluştuğunu, güncel konuşma diliyle çözümediğimizde dil olayının bu dilin de sınırları dışında anlamsal bir boyut kazandığını görmek olanaktır.

Yeni iletişim kuramlarına göre "bir dili düzgün bir biçimde konuşmak o dilin dilbilgisi kuralları üzerine en ufak bir düşünceniz olmasa da olanaktır. Çünkü biz iletişimimizi iletişimin kurallarına göre yapılandırıyor, bu yapılandırmada da iletişimin kurallarına itaat ediyoruz" (Vincine 1981:23-24). Kısacası, bilincine varsak da varmasak da sözkonusu kurallar iletişimin kendine özgü kurallarıdır.

Bu durumda, internet "chat" dili bir başka (üst) dil mi? Bir kreol mü? Ya da tüm bunların dışında bir başka dünyanın [uzay-uzam bağintısında] üyelerinin sanal ortam dili mi ?

Bu görüş çok aykırı gibi görünse de en yaklaşık yanıt olmak durumundadır. Sonuçta çevremizde gelişen chat dili adı altında yeni bir dilsel boyut bulunmaktadır. Üstelik bu dilin kendine özgü simgelerden oluşan bir sözlüğü bile oluşmuştur. Bu durumda hiç kuşkusuz bize en doğru yaklaşımı göstergeler dünyası ve bu dünyanın ayrılmaz parçası anlambilim kuramları gösterecektir. Chat dili belki de Akşit Göktürk'ün çeviri düzleminde kullandığı bir deyim olan "dillerin dili" (Göktürk 1994:9) bağlamında irdelenmelidir. Bu bağlamda da, chat dili çeviribilim-göstergibilim-toplumsal dilbilim ve anlambilim yöntemleriyle çözümlenmelidir.

Türkçe'de iyi bir cümlenin nitelikleri, bir duyguyu, bir düşünceyi, tam olarak anlatabilmesine bağlıdır. Bu niteliklerin başında doğruluk, duruluk, açıklık gelir. Cümlede doğruluk, tümcenin sözdizimi kurallarına uygun olması, öğelerinin ve özne - yüklem ilişkisinin uyumlu olması demektir.

a)Özne yanlışlarının yapıldığı tümceler incelendiğinde, öznenin ya hiç olmadığı ya da özne olamayacak bir sözcüğün özne gibi kullanıldığı görülür.

b)Tümleç yanlışları ise, başka başka tümleçler alması gereken birden çok yüklem, birbirine bağlanırken bunlardan yalnızca birinin tümlecinin belirtilmesidir.

Duruluk, tümcede gereksiz sözcüklerin bulunmamasıdır. Duru bir tümceden tek bir sözcük bile çıkarılamaz ya da eklenemez. Açıklık ise tümcenin bir düşünceyi başka düşüncelere yol açmayacak biçimde anlatabilmesidir. Bir başka deyişle, bir tümceden, yalnızca bir anlam çıkarılmalıdır. Bir tümce çeşitli anlamlara geliyorsa, açıklıktan yoksun demektir.

Bu anlamda, Chat ortamı dili; yazılan sözlü dildir. Bu dilin tümce kalıplarını, yazım kurallarına başka bir deyişle dilbilgisi düzlemiyle bağıntılı kurallara uygulamak ve bu düzlemde çözümlenmek, anlamsal düzlemde bize hiçbir ışık tutamaz. Örneğin "Düştüm ya ", "Elin çok terli tutamıyorum seni" "Bana fıs mıs atmayın" örneklerini ele alalım.

-Düştüm ya yerine; "Ben düştüm" biçiminde, cümlenin doğruluk, duruluk, açıklık niteliklerine uygun bir tümce oluştursak, bu tümceden "chat dili"ni bilmiyorsak, "internet bağlantım koptu" anlamını;

-“Seni tutamıyorum elin çok terli” ya da “Elin çok terli seni tutamıyorum” tümcesinden de belki de havanın çok yağışlı olduğundan arkadaşının bağlantısının kopması nedeniyle şakalaştığını;

-“Bana fıs mıs atmayın” tümcesinden benimle fiskos yapmayın/ benimle fısıltıyla konuşmayın, anlamını düşünecek olsak, oysa yalnızca chat oda ortamında konuşmak istiyorum, özel konuşma için bana “fısıltı kutusuyla” ileti göndermeyin anlamını çıkaramayacağız.

Chat sözlüğümüz yoksa " :)", bu imin ne anlama geldiğini, yanlışlıkla başka bir tuşa basmak isterken mi yazıldığını bilemeyecek, söyleşen kişinin mutluyum/ şakaydı/ hoşuma gitti anlamında bu imleri kullandığını bilemeyeceğiz (<http://hurwebo1.hurriyetim.com.tr/tatilpazar/turk/99/12/18/eklhab/21ekl.htm>)

“Dilbilim”, “Yapısalcılık” ve “Göstergebilim” konularında yapıt ve çevirileriyle bu bilimlere önemli katkıda bulunan Tahsin Yücel Yazının Sınırları adlı yapıtında yazının tanımını yaparken, yazın öncelikle biçimdir, bu bağlamda “yazınsal biçim karmaşıklaştığı ölçüde, kendisine bağlanan, bağlanım da yabancılaşır” görüşünü savunur. Yücel, Brecht’e yaptığı bir göndermede ise yazının sınırlarından söz ederken, “Söylediklerini doğal bir konuşma havası içinde söylemek için çok çabalar harcamıştır ama yazında doğal konuşma olmadığı, olamadığı için bildirileri birer biçime, birer oyuna dönüşmüştür.” (Yücel 1999) demektedir. Bizce chat iletişimde kullanılan , “simgeler” “renkler”, “koyu yazı biçimi”, “büyük yazaç (harf) kullanımı” da işte bu kaygıdan kaynaklanmaktadır. Telefon iletişimde, vurgu,

tonlama, tınıyla gerçekleşen ses anlamlandırmaları, sanal ortamda ancak simge, renk, yazı biçimi gibi öğelerle az da olsa sağlanabilmektedir. Kaldı ki, yine çok kez - özellikle çok sık anlatım yanlışlıkları yaparak kullandığımız dilimizde - yanlış anlamlandırmalar yapılmaktadır. Bu da çeşitli tartışmalara, hatta kırıgnlık söylemlerine neden olmaktadır.

Söylem adlı yapıtında Edibe Sözen "Söylemi anlaşılabilir kılan; anlatım/ ifade ve beyanların nerede ne zaman ve nasıl ortaya çıktıkları, söylemleri kullanan söylem aktörlerinin kimliğidir. Ya da aktörlere kimliğini veren söylemleridir" (Sözen 1999:13-22) demektedir. Anlamlandırma boyutu sanal ortam iletişiminin, belki de en fazla iletişim kopukluğuna neden olan boyutudur. Çünkü dili iletişimden ayırmanın olanaksızlığı kadar bir dilsel söylemde/söyleşide iletişimi toplumdan, ekinden soyutlayarak anlamlandırmak çok da gerçekçi değildir.

Her ne kadar konumuz sanal ortamda chat iletişimi ve bu iletişim dizgesinin dil incelemesi olsa da konunun toplumbilimsel ve ruhbilimsel boyutu da, dilbilimsel açıdan sürekli ilgimizi çekmektedir. Özellikle yapılacak dilsel çözümleme içeriklerinin bir anlamda kişilerarası iletişim düzleminde olması, konuya iletişim alanının bir üyesi olmamız bağlamında daha da önemli bir boyut kazandırıyor.

Sözen adı geçen yapıtında söylemi, "Bir süreç olarak söylem anlatım ve konuşma eylemlerinin içsel kurallarıyla düzenlenir. Birer belirsizlik alanı olacak söylemler dilde ve insanda hayat bulur. Dil bana benzeyen ve benden farklı olan kişinin hayrete düşürücü keşfini içerir" biçiminde tanımlamaktadır. İnsan iletişiminin ve bu anlamda ilişkilerinin insanın gelişiminde nasıl bir

süreç izlediği, yıllardır ruhbilimin temel konularından birini oluşturmaktadır. Özellikle arkadaşlık, dostluk ilişkileri gibi duygusal ilişkiler söz konusu olduğunda hemen hemen bütün kuramların ortak olarak belirttikleri bir olgu ilk izlenim büyük önem taşır. Arkadaşlık ya da duygusal yakınlığın gelişip gelişmeyeceğini ya da bu ilişkinin uzun süreli olup olamayacağını belirleyen en önemli etken olan ilk izlenim, sanal iletişim ortamlarında nasıl sağlanmakta, sanal dünyanın yoğun arkadaşlıkları, aşkları, nasıl, neye göre gelişmektedir.

Kişilerin birbirlerini yalnızca bir kullanıcı adı (takma ad) olarak "gördükleri", iletileri yazan parmakların kime ait olduğunu bilmedikleri bu ortamın ilişkileri, arkadaşlıkları, duyguları, gerçek midir?

(<http://www.geocities.com/SiliconValley/Bredge?8873?anlatimlar/duygu14.html/05.10.2000>)

Bir internet kullanıcısı, "Dünyanın yalnızca birebir ilişkilerle tanıdığı kişilerden oluşmadığını fark ettiğini söylerken, uzaklardaki hiç tanımadığı kişileri dost olarak nitelendirebilmektedir. Bu anlamda dostlarının ona sunacakları herşeye, sınırsız ve sorgusuzca açıktır!

İnternet ortamında gezindiğimizde, özellikle chat odalarında karşılaştığımız örneklerde kimi yaşam biçiminin değiştiğinden, kimi "Türkçem" bozuldu, "manyaq oldum yaws", biçiminde iletisini göndererek, kimi çılgın olduğunu öğrenmekten mutlu olduğundan, kimi bir oyun arkadaşı bulduğundan mutlu olduğundan söz eden çeşitli iletilerle karşılaşmaktayız. Ancak hiçbiri yaşamımızı etkisi altına aldığından, yanlış bilgilendirme ve bilgilendirmelerden, kimi şeylerin zamansız öğrenilmesinin kişiye,

özellikle çocuklara verebileceği zararları, çocukların erken doyumları, yalnızlık ve bunalımları sonucu gelecekte yaşayacakları ruhsal çöküntüleri düşünmeden...

Günden güne çevremizi saran iletişim ağlarıyla her ortamda karşılaşmaktayız. "Cep iletileri", görüntülü reklamlar; internet, e- posta, chat" tümü yaşantımızı bu anlamda da belleğimizi kuşatmış, etkisi altına almış durumda. "Ya kullandığımız dil; düşüncemizin, kültürel birikimimizin, zekamızın dışı vurumu olan dilimiz. Görselleştikçe, sloganlaştıkça, popülerleştikçe, kullandığımız dilin derinliği yok oluyor. Evrenselleşen medya dili ile bireyin düşüncesi sığlaşıyor" (Rigel 1993:2).

İnternet iletişiminde kullanılan "dil", dilin hangi boyutunda olursa olsun, hangi düzleminde ele alınıralsa alınsın; dilimizi kirlletmekte, yozlaştırmakta, yabancılaştırmakta değil mi aslında? Dildeki biçimlerin ve sesletimin çözümlenmesinin bir sonucu olarak seslem yazısı'na oradan da sesyazı'ya, bugünkü adıyla abece'ye geçiş, abecenin ortaya çıkmasından sonra birçok dilin nasıl yazılacağı konusunda yapılan yoğun çalışmalarla gerçekleşmiştir. Hepimizin bildiği gibi "Baskı makinesinin" bulunmasından sonra "yazım birliği" bir zorunluluk olurken, önemli sorunlara yol açmış, bu bağlamda ses değişimleri nedeniyle ortaya çıkan yazım ve söyleyiş arasındaki ayrılık gittikçe belirginleşmiştir.

1928 yılında Türk Dil Kurumu'nun çabaları sonuçlanan yazım çalışmalarında zamanın "İstanbul Türkçesi" örnek alınmıştır. Eğitimde kullanılan örnek sesletimin yayılmasında büyük etkisi olan TDK, İstanbul Türkçe'sini örnek sesletim olarak benimsemiştir. Bunun dışında, "yöresel sesletim" olarak adlandırabileceğimiz diğer dilsel biçim/ biçimler de vardır. İnternet söyleyiş dili bize bir

anlamda böyle bir örneği çağrıştırmaktadır. Çünkü internet odalarında söyleşenler kendi aralarında "yöresel" adı verebileceğimiz ayrıca simgesel imlerden de yararlandıkları bir dil kullanmaktadırlar. Bu dilin, sözcük ve simgelerini ancak "İnternet yöreli" internet'lar anlamakta ve kullanmaktadırlar.

Ancak burada karşımıza şöyle bir çelişki çıkmaktadır: "Söyleyişte değişim yöresel örnek dile oradan da ulusal ölçü dile doğru olur" (Demircan 1997:3), internet dilinde ise, söyleyiş ulusal dilden, yöresel dile (internet yörelilerin) diline doğru kaymaktadır.

Sonuçta, iletişimi ekinler açısından inceleyen göstergebilimin önderliğinde söyleyebileceğimiz, insanı kuşatan anlamlar evreninde iletişimimizi sürdürmemize olanak sağlayan yazılı, görsel, işitsel ya da sanatsal birçok gösterge olduğudur. Şu an için belli bir toplum kesiminin kullandığı ve gündün güne günlük yaşamımızda yer alan yeni dilsel kullanımlar, toplum yaşamının diğer aşamalarında, toplumun bu göstergeleri tanınması ve bu göstergeler dünyası iletişimine katılımıyla benimsenecektir. Süreç zaman içinde, ekinin diğer toplumsal katmanlara da taşınmasıyla yaygınlaşarak sürecektir.

Bir zamanlar Arapça-Farsça sözcüklerin, daha sonraki süreçte, günün toplumsal koşulları doğrultusunda Fransızca'nın, günümüzde de İngilizce'nin egemenliği altında bulunan dilimiz, bu bağlamda 21. yüzyılda evrimini teknolojik iletişim dili internetin egemenliği altında sürdürecektir, gereksinim duyduğu sözcükleri, örneğin, "İnternet yapmak" "lap-top alacam" , "faaliyetsel, tüm fonksiyonları aktif hale getirmek " gibi anlam ve anlatım bozukluğu içeren kesinlikle Türkçe sözcük kalıplarına uymayan kullanımlarla

sağlayacak gibi görünmektedir. Ne yazık ki güzel Türkçemiz yok olmaya mahkum edilmiştir...

Kaynakça

- DEMİRCAN, Ömer, **Türkçenin Sездizimi**, İstanbul, Der Yayıncılık., 1997.
- GÖKÇE, Orhan, **İletişim Bilimine Giriş**, Ankara., Turhan Kitabevi Yay., 2. Basım 1998.
- EREN, Cengiz, **İçeriksizi Düşünmek**, İstanbul, Beyaz Yay., 1999.
- GÖKTÜRK, Akşit, **Çeviri Dillerin Dili**, İstanbul, YKY, 1994.
- İnternet üzerindeki yazışmalarda ....., 'çevrimiçi'
<http://hurweb01.hurriyetim.com.tr/tatilpazar/turk/99/12/18/eklhab/21ekl.htm>.
- İnternet üzerindeki yazışmalarda..... 'çevrimiçi' Ekranın Arkasındakine <http://www.geocities.com/SiliconValley/Bridge/8873/anlatimlar/duygu14.html/05.10.2000>
- MATTELART, Armand ve Michèle, **Kitle İletişim Kuramları**, İstanbul, İletişim Yay., 1998.
- OSKAY, Ünsal, **İletişimin ABC si**, İstanbul, Der Yay.,1997.
- RİGEL, Nurdoğan, **Medya Ninnileri.**, İstanbul, Sistem Yay., A.Ş.,1993.
- SÖZEN, Edibe, **Söylem**, İstanbul, Paradigma Yayınları., 1999.
- WATZLAWICK, Paul, **in La nouvelle communication**, derleyen Y. Vincine. Paris Editions du Seuil., 1981. traduction française.
- YÜCEL, Tahsin, **Yazının Sınırları**, İstanbul., YKY., 1999.